Ceredigion Deg a Chyfartal 2024-28

Cynllun Cydraddoldeb Strategol Cyngor Sir Ceredigion

Drafft 5

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Awdur: Partneriaethau a Pherfformiad CM

Cymeradwywyd gan y Cabinet: XX/XX/XXXX

Dyddiad Cyhoeddi: XX/XX/XXXX

Sut i gysylltu â ni:

Gellir cyflwyno sylwadau ac awgrymiadau i'n helpu i wella a pherfformio orau fel sefydliad cyfle cyfartal ar unrhyw adeg i'r:

Tîm Cydraddoldeb a Chynhwysiant

Cyngor Sir Ceredigion, Canolfan Rheidol, Rhodfa Padarn, Llanbadarn Fawr, Aberystwyth, Ceredigion SY23 3UE

clic@ceredigion.gov.uk

Fformatau hygyrch

Os hoffech gael y cyhoeddiad hwn mewn fformat a/neu iaith arall, cysylltwch â ni.

Mae pob cyhoeddiad hefyd ar gael i'w lawrlwytho a'i archebu mewn amrywiaeth o fformatau o'n gwefan.

DRAFT

Cynnwys

1. Rhagair 4
2. Cefndir 4
2.1 Y Ddyletswydd Cydraddoldeb Gyffredinol 4
2.2 Ymrwymiad i'r Gymraeg 5
2.3 Dyletswydd Economaidd-gymdeithasol 5
2.4 Dyletswyddau Cydraddoldeb Penodol y Sector Cyhoeddus (Cymru) 6
3. Proffil Ceredigion 6
3.1 Dinasyddion Ceredigion 6
3.2 Cyngor Sir Ceredigion 7
4. Ein Hamcanion Cydraddoldeb 8
4.1 Bod yn Gyflogwr Cyfle Cyfartal Enghreifftiol 8
4.2 Meithrin Perthynas Dda a Mynd i'r Afael â Rhagfarn 10
4.3 Sicrhau Ymgysylltu a Chyfranogi 12
4.4 Sicrhau Urddas, Parch a Mynediad at Wasanaethau 14
4.5 Darparu Addysg Deg a Chynhwysol 17
5. Monitro 19

DRAFT

1. Rhagair

Dyma ein pedwerydd Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2024-28. Mae'n disgrifio sut y byddwn yn parhau tuag at ein nod i gyflawni ein hymrwymiad i gydraddoldeb a sut y byddwn yn cyflawni ein rhwymedigaethau a nodir yn Neddf Cydraddoldeb 2010.

Yn ystod haf 2023 buom yn casglu barn pobl ar gydraddoldeb yn ein hardal leol. Rydym hefyd wedi defnyddio ffynhonnell dystiolaeth gyfoethog o ymgyrchoedd blaenorol a gynhaliwyd gan y cyngor a Llywodraeth Cymru. Gwnaethom ddrafftio ein Cynllun a'i roi allan ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus yn ystod gaeaf 2023.

Ein casgliad yw bod ein Hamcanion Cydraddoldeb yn dal yn addas i'r diben ond, oherwydd natur newidiol cymdeithas a'r gwaith yr ydym wedi'i wneud hyd yma, mae angen i ni ddiwygio'r camau y byddwn yn eu cymryd i gyflawni'r amcanion. Ein Hamcanion Cydraddoldeb yw:

1. Bod yn Gyflogwr Cyfle Cyfartal Enghreifftiol
2. Meithrin Perthynas Dda a Mynd i'r Afael â Rhagfarn
3. Sicrhau Ymgysylltu a Chyfranogi
4. Sicrhau Urddas, Parch a Mynediad i Wasanaethau
5. Darparu Addysg Deg a Chynhwysol

2. Cefndir

2.1 Y Ddyletswydd Cydraddoldeb Gyffredinol

Nod y ddyletswydd cydraddoldeb gyffredinol yw sicrhau ein bod yn ystyried anghenion pob unigolyn wrth gyflawni ein gwaith o ddydd i ddydd, wrth ddatblygu polisi, wrth ddarparu gwasanaethau ac mewn perthynas â'r cyhoedd ac â'n gweithlu. Rhaid i gyrff cyhoeddus roi sylw dyledus i'r angen i:

1. Cael gwared â gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall a waherddir gan y Ddeddf.

2. Hybu cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rheini nad ydynt.

3. Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rheini nad ydynt.

Mae’r Ddeddf Cydraddoldeb yn amddiffyn pobl rhag gwahaniaethu, erledigaeth ac aflonyddu os ydynt yn rhannu un neu ragor o’r nodweddion gwarchodedig canlynol.

- Oed
- Anabledd
- Ailbennu Rhywedd
- Priodas a phartneriaeth sifil
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Hil
- Crefydd neu gred (gan gynnwys diffyg cred)
- Rhyw
- Cyfeiriadedd rhywiol

Mae rhai pobl yn rhannu mwy nag un o'r nodweddion hyn. Gelwir hyn yn ‘croestoriadedd’. Gall effaith croestoriadedd amrywio, ac mae'n anodd ei fesur. Mae angen i ni fod yn ymwybodol o hyn pan fyddwn yn datblygu polisi, yn hybu cydraddoldeb ac yn mynd i'r afael â gwahaniaethu, erledigaeth ac aflonyddu.

2.2 Ymrwymiad i’r Gymraeg

Mae hybu a defnyddio’r Gymraeg yn dod o dan ofynion Mesur y Gymraeg 2011 yn hytrach na’r Ddeddf Cydraddoldeb. Fodd bynnag, yng Ngheredigion rydym yn ystyried gofynion y Gymraeg ochr yn ochr â nodweddion gwarchodedig y Ddeddf Cydraddoldeb er mwyn annog dull cydweithredol o weithredu o ran anghenion pob cymuned wrth gynllunio a darparu gwasanaethau.

Mae Mesur y Gymraeg 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i ni sicrhau bod gwasanaethau Cymraeg yn cael eu cynnwys wrth gynllunio a darparu gwasanaethau. Rhaid i ni gynnig gwasanaethau Cymraeg i siaradwyr Cymraeg heb iddynt orfod gofyn amdanynt. Gelwir hyn yn ‘gynnig gweithredol’.

2.3 Dyletswydd Economaidd-gymdeithasol

Daeth y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol i rym yng Nghymru yn 2021. Ei nod yw gwella'r broses o wneud penderfyniadau a helpu'r rheini sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol. Mae anfantais economaidd-gymdeithasol yn golygu bod a chynilon isel neu incwm isel o gymharu ag eraill yng Nghymru, gan ei gwneud yn anodd cael gafael ar wasanaethau a chyfleoedd sylfaenol. Gall hyn arwain at anghydraddoldeb o ran canlyniadau, er enghraifft lefelau is o iechyd da, gwaith â chyflog is, cyrhaeddiad addysgol gwaeth a risg uwch o ddioddef trosedd.

Mae angen i ni ddeall sut y gall y penderfyniadau a wnawn gynyddu neu leihau cyfleoedd i bobl sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol. Gwnawn hyn gyda'n hasesiad o'r effaith ar gydraddoldeb sydd yn elfen allweddol o’n Teclyn Asesu Effaith Integredig.

DRAFT

2.4 Dyletswyddau Cydraddoldeb Penodol y Sector Cyhoeddus (Cymru)

Yn ogystal â chyflawni'r ddyletswydd gyffredinol, rhaid i gyrff cyhoeddus fel y cyngor gyflawni'r dyletswyddau penodol a ganlyn:

- Pennu Amcanion Cydraddoldeb a chyhoeddi Cynllun Cydraddoldeb Strategol.
- Ymgysylltu â phobl mewn perthynas â'r nodweddion gwarchodedig.
- Casglu a chyhoeddi gwybodaeth sy'n berthnasol i gydymffurfio â'r Ddyletswydd Gyffredinol.
- Cyhoeddi gwybodaeth monitro cyflogaeth bob blwyddyn.
- Sicrhau bod ein gweithlu yn gwybod ac yn deall ein dyletswydd o dan y Ddeddf Cydraddoldeb.
- Cynnal Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb o bolisïau ac arferion perthnasol.
- Mynd i'r afael â gwahaniaethau annheg rhwng cyflogau.
- Sefydlu amodau perthnasol i fodloni'r ddyletswydd gyffredinol mewn prosesau caffael.
- Adolygu cynnydd ar y Cynllun Cydraddoldeb Strategol a'n Hamcanion Cydraddoldeb.

3. Proffil Ceredigion

3.1 Dinasyddion Ceredigion

Mae gan Geredigion boblogaeth o 71,475. Pe gallem gywasgu ein poblogaeth i bentref o tua 100 o bobl, byddai:

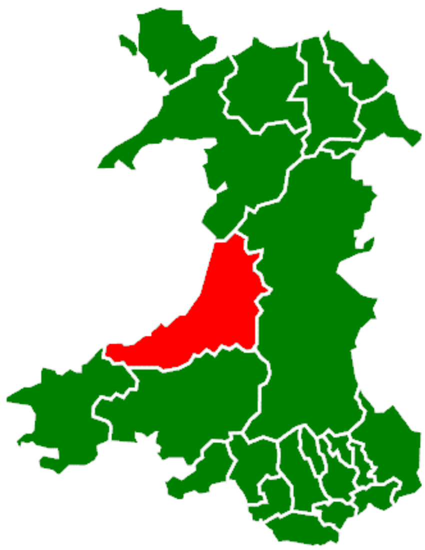

- 51 o fenywod a 49 o wrywod.
- 14 o blant 15 oed neu iau a 6 o bobl ifanc rhwng 16 a 19 oed.
- 54 o bobl rhwng 20 a 64 oed.
- 22 o bobl rhwng 65 ac 84 oed a 3 pherson 85 oed neu hŷn.
- 12 myfyriwr prifysgol (amcangyfrif yw hwn sy'n seiliedig ar Where do HE students study? | HESA)
- 1 person y mae ei rhywedd bellach yn wahanol i'r hyn ydoedd pan gawsant eu geni. Byddai'n well gan 8 person beidio â dweud wrthych beth yw eu hunaniaeth o ran rhywedd.
- 5 o bobl sy'n hoyw, lesbiaidd, deurywiol, panrywiol, arywiol neu gwiar. Byddai'n well gan 10 o bobl beidio â dweud wrthych beth yw eu cyfeiriadedd rhywiol.
- 4 o bobl o amrywiaeth o gefndiroedd ethnig heb fod yn wyn.

DRAFT

- 46 o bobl sy'n Gristnogion, 2 berson sydd â chrefydd arall, 43 o bobl heb ddim crefydd. Byddai'n well gan 8 o bobl beidio â dweud wrthych am eu credoau neu ddiffyg credoau.
- 45 o bobl sy'n gallu siarad Cymraeg. Byddai 7 o'r rhain yn 65 oed neu'n hŷn.
- 22 o bobl sy'n cael eu hystyried yn anabl o dan y Ddeddf Cydraddoldeb. Mae 9 o'r bobl hyn yn cael llawer o anawsterau gyda'u gweithgareddau o ddydd i ddydd.
- 11 o bobl sy'n darparu gofal di-dâl i aelod o'u teulu neu ffrind.

Ffynhonnell: SYG Proffil Cyfrifiad 2021 ar gyfer ardaloedd yng Nghymru a Lloegr - Nomis (nomisweb.co.uk)

Pan fyddwn yn ystyried y ddelwedd hon o bobl Ceredigion yn cyd-fyw, mae'n hawdd gwerthfawrogi amrywiaeth ein poblogaeth a'r angen i ni gydnabod a deall hoffterau ac anghenion pawb. Mae'n bwysig bod grwpiau o bobl sydd wedi'u hymyleiddio ac nas clywir yn aml yn cael eu cynnwys mewn penderfyniadau a'u bod yn gallu cael gafael ar wasanaethau.

3.2 Cyngor Sir Ceredigion

Mae Cyngor Sir Ceredigion yn gyfrifol am sicrhau ein bod yn gwneud ein gwaith yn unol â'r gyfraith, a bod arian cyhoeddus yn cael ei gyfrifo'n briodol, ac yn cael ei ddefnyddio'n effeithlon, ac yn effeithiol.

Rydym wedi ymrwymo i wella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol y bobl sy'n byw, yn gweithio ac yn astudio yng Ngheredigion, ac sy'n ymweld â Cheredigion. Mae'r ymrwymiad hwn wedi'i nodi yn ein Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 sy'n disgrifio sut y bydd y cyngor yn mynd i'r afael â'r heriau sydd o'i flaen ac yn manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd. Ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol ar gyfer y cyfnod hwn yw:

1. Hybu'r Economi, Cefnogi Busnesau a Galluogi Cyflogaeth
2. Creu Cymunedau Gofalgar ac Iach
3. Darparu'r Dechrau Gorau mewn Bywyd a Galluogi i Bobl o Bob oed Ddysgu
4. Creu Cymunedau Cynaliadwy, Gwyrdd sydd â Chysylltiadau Da

Etholir Cynghorwyr Lleol gan y gymuned i benderfynu sut y dylai'r cyngor gyflawni ei weithgareddau. Maent yn cynrychioli budd y cyhoedd yn ogystal â buddiannau unigolion sy'n byw yn y ward y maent wedi'u hethol ynddi. Mae 38 o Gynghorwyr yn cynrychioli'r 34 ward etholiadol yng Ngheredigion.

Mae'r cyngor yn gyfrifol am ystod eang o wasanaethau, megis casglu sbwriel, glanhau strydoedd, cynllunio, addysg, gofal cymdeithasol, cynnal a chadw ffyrdd, iechyd y cyhoedd, amddiffyn plant, unigolion a theuluoedd sy'n agored i niwed, tai, hamdden, amgueddfeydd a llyfrgelloedd. Mae'r cyngor yn cyflogi 2,037 o bobl i ddarparu ein gwasanaethau.

Mae angen i'n holl wasanaethau gydweithio i wneud yn siŵr ein bod yn cyflawni ein hamcanion cydraddoldeb. Mae ein Gweithgor Cydraddoldeb yn ein helpu i wneud hyn. Mae'r gweithgor yn cynnwys cynrychiolydd o ystod o wasanaethau perthnasol ac yn cyfarfod yn rheolaidd i fonitro cynnydd ein gwaith ar gydraddoldeb ac i rannu arferion da ar draws gwasanaethau.

Isod mae ein Hamcanion Cydraddoldeb ar gyfer 2024-28 a’r camau y byddwn yn eu cymryd i fynd i’r afael ag anghydraddoldeb, cael gwared â gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon a meithrin cysylltiadau da rhwng pobl sy’n rhannu nodwedd warchodedig a’r rheini nad ydynt yng Ngheredigion. Mae nifer o’r camau gweithredu wedi'u cynllunio i gefnogi cynllun gweithredu Cymru Wrth-hiliol Llywodraeth Cymru. Mae'r camau hyn wedi'u marcio â seren*.

4. Ein Hamcanion Cydraddoldeb

4.1 Bod yn Gyflogwr Cyfle Cyfartal Enghreifftiol

Fel y cyflogwr mwyaf yn y sir, mae'r Cyngor yn cydnabod ac yn croesawu ei gyfrifoldeb o hybu cydraddoldeb a gwerthfawrogi amrywiaeth ar draws ein gweithlu ac arferion recriwtio.

Rydym yn cefnogi uchelgeisiau Llywodraeth Cymru i gyflogi gweithlu sy’n cynrychioli ein poblogaeth, a bod anghydraddoldebau o safbwynt cyflogaeth ar gyfer pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig yn cael eu lleihau.

Y pedwar grŵp uchaf a nododd ymatebwyr i’n harolwg rhanbarthol oedd â phrofiad gwaeth, neu waeth o lawer na’r boblogaeth gyfan o ran gwaith oedd pobl anabl, pobl o leiafrifoedd ethnig, pobl hŷn (65+ oed) a phobl sy'n feichiog neu sydd wedi rhoi genedigaeth yn ddiweddar.

Rydym yn hyderus bod dynion a menywod yn cael eu talu'n gyfartal am wneud swyddi cyfatebol ar draws y Cyngor. Fodd bynnag, ar hyn o bryd mae llai o fenywod mewn rolau uwch na dynion a chyfran uwch o fenywod o gymharu â dynion ar raddfeydd is.

Mae adroddiad monitro'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, 'Ydy Cymru'n Decach?' *(Tachwedd 2023)* yn nodi bod y bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn parhau, bod oedolion anabl yn llai tebygol o gael eu cyflogi nag oedolion nad ydynt yn anabl – er bod bylchau cyflogaeth yn gwella, mae bylchau enillion yn gwaethygu. Hefyd bod gweithwyr ethnig lleiafrifol yn fwy tebygol o fod mewn cyflogaeth ansicr ac o weithio mewn galwedigaeth gyflogedig isel. Mae pobl draws yn ofni wynebu gwahaniaethu yn y gweithle.

> “Mae cyfleoedd gwaith i bobl anabl yn symbolaidd ac nid yw cyrff cyhoeddus yn gwneud digon i ddyrchafu a recriwtio pobl anabl mewn cyflogaeth y tu hwnt i swyddi cyflog is. Mewn gwasanaethau cyhoeddus, mae rhwystrau ychwanegol, megis yr angen i siarad Cymraeg sy’n gwahaniaethu’n anuniongyrchol yn erbyn pobl fyddar gan nad oes cyrsiau Cymraeg hygyrch i bobl fyddar yng Nghymru gyfan.”
>
> “I bob gwasanaeth cyhoeddus gael mwy o hyfforddiant gwrth-hiliol, cyflogi staff o gefndiroedd amrywiol, a gwybod y gall pobl dduon hefyd fod yn Gymry a pherthyn”.
>
> “Nid yw pobl o liw hyd yn oed yn cael cyfle.”
>
> *(Arolwg Cydraddoldeb Rhanbarthol, 2023)*

DRAFT

Mae'n dra hysbys ac yn fater sy'n cael ei drafod yn aml bod llawer o bobl ifanc yn gadael y sir i fynd ar drywydd cyfleoedd mewn mannau eraill yng Nghymru neu ymhellach ledled y DU. Rydym yn rhagweld y bydd ein cynllun graddedigion a'n cynlluniau prentisiaeth yn helpu i fynd i'r afael â hyn.

Rhaid i ni wneud yn siŵr bod ein gweithlu, yn enwedig staff sy'n delio'n uniongyrchol â'r cyhoedd a'r rheini sy'n gwneud penderfyniadau allweddol, yn deall anghenion amrywiol ein holl ddinasyddion ac yn cael digon o wybodaeth i allu ymateb i'r anghenion hyn.

Camau i gyflawni'r Amcan Cydraddoldeb hwn

4.1.1 Byddwn yn cyhoeddi adroddiad bob blwyddyn o ran y bwlch cyflog rhwng y rhywiau ac yn cymryd camau i annog cymysgedd mwy cyfartal o ddynion a menywod mewn swyddi gradd is a gradd uwch.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:
Bod canran y bobl sy'n ymgeisio am swyddi, ac sy'n cael eu penodi, yn adlewyrchu demograffeg poblogaeth Ceredigion (Cyfrifiad 2021)

4.1.2 *Byddwn yn cyhoeddi adroddiad blynyddol o ran cydraddoldeb y gweithlu ac yn cymryd camau i annog cynrychiolaeth gymesur yn ein gweithlu, yn enwedig yn y gweithlu gofal cymdeithasol ac mewn uwch reolwyr.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:
Bod canran y bobl sy'n ymgeisio am swyddi, ac sy'n cael eu penodi, yn adlewyrchu demograffeg poblogaeth Ceredigion (Cyfrifiad 2021)

4.1.3 Byddwn yn adolygu polisïau adnoddau dynol a llenyddiaeth recriwtio fel eu bod yn adlewyrchu anghenion a hunaniaethau amrywiol y gymuned yr ydym yn byw ynddi.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:
Bod polisïau adnoddau dynol a llenyddiaeth recriwtio yn cael eu hadolygu a'u diweddaru lle bo'n briodol.

4.1.4 *Byddwn yn parhau i ddatblygu a darparu ystod o hyfforddiant o safbwynt ymwybyddiaeth ddiwylliannol a chydraddoldeb.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:
Nifer cynyddol o staff, rheolwyr ac aelodau etholedig yn cwblhau hyfforddiant ymwybyddiaeth ddiwylliannol a chydraddoldeb.

4.1.5 Byddwn yn hyrwyddo ein cynllun graddedigion ac yn datblygu dull cydgysylltiedig o weithredu o ran profiad gwaith a chyfleoedd prentisiaeth.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:
Nifer y cyfleoedd a gynigir o ran profiad gwaith, nifer y prentisiaid rydyn ni'n recriwtio, a nifer y graddedigion rydyn ni'n recriwtio i'r cynllun graddedigion.

4.1.6 Byddwn yn adeiladu ar ein gweithgareddau ymgysylltu â'n gweithiwr ac yn parhau i sicrhau bod lleisiau ein gweithlu i gyd yn sail i wneud penderfyniadau.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:
Canran gweithlu'r Cyngor sy'n teimlo bod y Cyngor yn poeni am eu hiechyd a'u lles.

4.2 Meithrin Perthynas Dda a Mynd i'r Afael â Rhagfarn

Mae Cymorth i Ddioddefwyr wedi gweld cynnydd mawr yn y galw am ei wasanaethau cymorth troseddau casineb. Roedd y cynnydd hwn yn bennaf oherwydd digwyddiadau hiliol a homoffobig.

Tair prif thema'r 'gobeithion a dymuniadau' a fynegwyd yn nigwyddiad Balchder Aberystwyth ym mis Ebrill 2023 oedd 'cynhwysiant, derbyniad a diogelwch'.

Y pedwar grŵp uchaf a nododd ymatebwyr i'n harolwg rhanbarthol oedd â phrofiad gwaeth, neu waeth o lawer o gyd-dynnu yn y gymuned na'r boblogaeth gyfan oedd pobl anabl, pobl o leiafrifoedd ethnig, pobl sy'n lesbiaidd, yn hoyw neu'n ddeurywiol a phobl trawsryweddol.

Rydym yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ddathlu a gwella cynrychiolaeth pobl LHDTC+ a phobl dduon, Asiaidd a phobl o leiafrifoedd ethnig yn nhreftadaeth a diwylliant Cymru.

Mae gwahaniaethu ar sail oedran yn sail i lawer o'r problemau y mae pobl hŷn yn eu hwynebu ar hyn o bryd, gan arwain at bobl hŷn yn cael eu trin yn annheg, yn teimlo eu bod wedi'u hallgau'n gymdeithasol ac nad yw eu hawliau'n cael eu parchu. Mae cymunedau oed-gyfeillgar yn herio gwahaniaethu ar sail oedran trwy ddod â phobl o wahanol oedran at ei gilydd a meithrin delweddau cadarnhaol o heneiddio.

"Mae hiliaeth a phroblemau casineb anabledd yn rhemp. Mae rhywiaeth yn rhemp ac mae'n anodd teimlo'n ddiogel".

(Arolwg Cydraddoldeb Rhanbarthol, 2023)

"Rhowch y gorau i ledaenu jôcs, beirniadaeth, gwahaniaethu, trais thrawsffobig ac ati a dewch i weld normalrwydd unigolion traws."

Dymunaf…"I bobl beidio â theimlo cywilydd neu ofn byw fel eu hunan go iawn."

(Balchder Aberystwyth, 2023)

Mae adroddiad monitro'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, 'Ydy Cymru'n Decach?' *(Tachwedd 2023)* yn nodi cynnydd mewn troseddau oherwydd anoddefgarwch hil a chrefydd. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi bod grwpiau ethnig leiafrifol yng Nghymru yn fwy tebygol o adrodd am brofiadau o wahaniaethu a bwlio yn y gweithle. Mae pobl lesbiaidd, hoyw a deurywiol mewn mwy o berygl o droseddau casineb oherwydd eu cyfeiriadedd rhywiol.

Mae ein teclyn Asesu Effaith Integredig yn galluogi'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau i ystyried effaith ein penderfyniadau ar bobl sy'n rhannu un neu ragor o'r nodweddion a warchodir gan y Ddeddf Cydraddoldeb (2010). Mae hefyd yn ein helpu i nodi camau y gallwn eu cymryd i wella'r berthynas rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a phobl nad ydynt.

Camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn

4.2.1 *Byddwn yn monitro'r defnydd a wneir o Asesiadau Effaith Integredig ac yn rhoi cyngor arnynt.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Nifer yr Asesiadau sy'n cyrraedd y safon ofynnol a gyflwynir gyda phapurau'r Cabinet / cyfanswm yr Asesiadau sydd eu hangen = % llwyddiant

4.2.2 *Byddwn yn gweithredu ar ein hymrwymiad i 'Siarter Troseddau Casineb' Cymorth i Ddioddefwyr ac yn defnyddio marc y Siarter Troseddau Casineb lle bo'n briodol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Ein bod wedi ein rhestru fel partner gweithredol ar wefan Cymorth i Ddioddefwyr ac yn defnyddio marc ymddiriedaeth Troseddau Casineb ar ein gwefan, mewn ymgyrchoedd recriwtio a mannau priodol eraill.

4.2.3 *Byddwn yn sicrhau bod casgliadau perthnasol, yn enwedig rhai a ddefnyddir i gyflwyno'r cwricwlwm, yn dathlu amrywiaeth ac yn annog ymgysylltu gwrth-hiliol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Canran y bobl sy'n cytuno bod eu hardal leol yn fan lle mae pobl o wahanol gefndiroedd yn cyd-dynnu'n dda *(Arolwg Cenedlaethol Cymru/Arolwg Blynyddol y Rhanddeiliaid)*

4.2.4 Byddwn yn cefnogi'r tîm Cydlyniant Cymunedol rhanbarthol i fonitro tensiynau mewn cymunedau.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Cynhelir cyfarfodydd aml-asiantaethol bob wythnos i fonitro tensiynau, a rhoddir sylw priodol i bryderon.

4.2.5 Byddwn yn cefnogi'r tîm Cydlyniant Cymunedol rhanbarthol i gyflwyno ymgyrch flynyddol yn y cyfryngau i hyrwyddo ymwybyddiaeth, dathlu amrywiaeth a choffáu digwyddiadau hanesyddol perthnasol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Nifer yr ymgyrchoedd a hyrwyddir bob blwyddyn ar y cyfryngau.

4.2.6 Byddwn yn ymuno â'r rhwydwaith o gymunedau Oed-gyfeillgar ac yn rhoi cynllun gweithredu ar waith sy'n adlewyrchu anghenion poblogaeth sy'n heneiddio.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Ein bod yn aelod o'r rhwydwaith o gymunedau Oed-gyfeillgar ac yn cyflawni amcanion y cynllun gweithredu.

4.3 Sicrhau Ymgysylltu a Chyfranogi

Rydym yn gwerthfawrogi'r cyfraniad y mae trigolion Ceredigion yn ei wneud i'n helpu i ddatblygu a gwerthuso ein gwasanaethau. Rydym eisiau ei gwneud hi'n haws i bawb yng Ngheredigion gael llais, yn enwedig pobl sy'n cael eu tangynrychioli.

Rydym yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i weld mwy o bobl sy'n cael eu tangynrychioli yn cymryd rhan mewn democratiaeth, gan gynnwys sefyll am swyddi etholedig. Hefyd rydym yn cefnogi uchelgais y Rhwydwaith Cydraddoldeb Menywod o weld cyfartaledd dynion a menywod mewn gwleidyddiaeth.

Roedd y bobl a atebodd ein harolwg cydraddoldeb yn teimlo mai'r tri grŵp o bobl sy'n cael y profiad gwaethaf wrth ddylanwadu ar benderfyniadau yw pobl o leiafrifoedd ethnig, pobl anabl a phobl ifanc. Roeddent o'r farn mai dynion, pobl hŷn, a siaradwyr Cymraeg sydd â'r profiad gorau o ddylanwadu ar benderfyniadau, ond nodwyd bod pobl hŷn sydd ddim yn defnyddio'r we yn cael eu gadael allan yn fynych hefyd.

Mae gennym fwy o waith i'w wneud i hysbysu rhanddeiliaid fel eu bod yn deall yn well yr hyn y mae'r Cyngor yn ei wneud ac fel eu bod yn gallu cymryd rhan mewn trafodaethau ynghylch newid gwasanaethau. Mae angen i ni wneud hyn mewn ffyrdd amrywiol i wneud yn siŵr fod pawb yn cael cyfle i roi adborth a helpu i lunio gwasanaethau at y dyfodol.

"Mae pethau ar-lein fwyfwy ac mae yna raniad digidol sy'n effeithio'n wael, o bosib, ar bobl hŷn".

"Mae cyfarfodydd ymgynghori etc bron bob amser yn anghyfleus i bobl fyddar. Felly os na allwch chi fod yn bresennol, nid oes cyfle i gael dylanwad".

"Mae'r rhan fwyaf o systemau gwneud penderfyniadau yn cael eu rhedeg gan bobl hŷn a phobl hŷn sy'n cyfrannu atyn nhw, felly mae'n gallu bod yn fyd caeëdig".

"O fy mhrofiad i, mae menywod yn cael eu hanwybyddu yn aml pan fyddant yn mynegi barn".

(Arolwg Cydraddoldeb Rhanbarthol, 2023)

Camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn

4.3.1 *Byddwn yn cefnogi rhaglenni a chynlluniau i gynyddu cynrychiolaeth mewn gwleidyddiaeth leol a'r drefn leol o wneud penderfyniadau, yn enwedig ymhlith pobl ifanc, menywod, pobl anabl, pobl LHDTC+ a phobl o gefndiroedd du ac ethnig leiafrifol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod y canran pobl ifanc, menywod, pobl anabl, pobl LHTDC+ a phobl o gefndiroedd du ac ethnig leiafrifol sy'n cymryd rhan mewn gwleidyddiaeth leol a'r drefn leol o wneud penderfyniadau yn adlewyrchu demograffeg poblogaeth Ceredigion (Cyfrifiad 2021).

4.3.2 Byddwn yn datblygu aelodaeth Fforwm Anabledd Ceredigion fel y gallwn ddeall yn well enghreifftiau o arfer da a brofiad byw pobl sy'n byw gydag anabledd.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod presenoldeb yng nghyfarfodydd y Fforwm yn cynyddu o flwyddyn i flwyddyn a bod yr aelodau'n teimlo eu bod yn rhan o'r drefn leol o wneud penderfyniadau (cyfartaledd presenoldeb 2023 = 6 o bobl).

4.3.3 *Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i sefydlu fforwm rhanddeiliaid Du, Asiaidd ac Ethnig Lleiafrifol fel y gallwn ddeall yn well enghreifftiau o arfer da a phrofiad byw pobl o gefndiroedd ethnig amrywiol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Sefydlir fforwm rhanddeiliaid Du, Asiaidd ac Ethnig Leiafrifol a bod yr aelodau'n teimlo eu bod yn rhan o'r drefn leol o wneud penderfyniadau.

4.3.4 Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i sefydlu fforwm rhanddeiliaid LHDTC+ fel y gallwn ddeall yn well enghreifftiau o arfer da a brofiad byw pobl o'r gymuned LHDTC+.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Sefydlir fforwm rhanddeiliaid LHDTC+ a bod yr aelodau'n teimlo eu bod yn rhan o'r drefn leol o wneud penderfyniadau.

4.3.5 Byddwn yn datblygu ac yn gwella ein defnydd o blatfformau ymgysylltu ar-lein a'n defnydd o ddulliau ymgysylltu sydd ddim yn ddigidol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod ein pecyn ymgysylltu yn cael ei ddatblygu a'i hyrwyddo. Bod yr Adroddiad Blynyddol ar Ymgysylltu yn adlewyrchu'r dulliau ymgysylltu gwell ac yn cael ei gymeradwyo gan y Cabinet.

4.3.6 Byddwn yn gwella'r ffordd rydym yn rhoi adborth i'r rheiny sydd wedi cymryd rhan yn ein hymgyrchoedd ymgysylltu ac ymgynghori.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod ein pecyn ymgysylltu yn cael ei ddatblygu a'i hyrwyddo. Bod yr Adroddiad Blynyddol ar Ymgysylltu yn adlewyrchu'r adborth ac yn cael ei gymeradwyo gan y Cabinet.

4.4 Sicrhau Urddas, Parch a Mynediad at Wasanaethau

Rydym yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i sicrhau bod ein gwasanaethau'n cynnwys anghenion penodol pobl LGBTQ+ a phobl o gefndiroedd ethnig gwahanol, p'un a ydynt yn siarad Cymraeg, Saesneg neu ieithoedd eraill.

Mae ein Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant (Mehefin 2022) yn cydnabod bod gofal plant i blant anabl yng Ngheredigion yn gyfyngedig iawn a'i bod hi'n anodd dod o hyd i leoliadau gofal plant lle mae'r staff wedi'u hyfforddi'n drwyadl ac â phrofiad o weithio gyda phlant anabl.

Mae adroddiad monitro'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, 'Ydy Cymru'n Decach?' *(Tachwedd 2023)* yn nodi bod y bwlch cyrhaeddiad addysg rhwng pobl anabl a phobl nad ydynt yn anabl yn parhau i ehangu yn y blynyddoedd cynnar. Rhwng 2020 a 2022 bu'r nifer y teuluoedd mewn llety dros dro bron a ddyblu.

Roedd ein Asesiad o Ddigonolrwydd Chwarae (Mehefin 2022) yn cydnabod bod yna angen am gyfleoedd chwarae yn y Gymraeg ac am weithgareddau ar gyfer un rhyw yn achos plant dros ddeg oed lle bo'u crefydd/diwylliant yn mynnu nad ydynt yn cymysgu.

Roedd ein Asesiad o Lesiant Lleol (Mehefin 2022) yn cydnabod bod angen mwy o ddarpariaeth tai ar gyfer pobl hŷn, a thai â gofal arferol a gofal nyrsio, er mwyn diwallu anghenion pobl hŷn a'u dyhead i aros yn annibynnol a byw yn eu cartref.

Y prif bwnc a drafodwyd yng nghyfarfodydd Fforwm Anabledd Ceredigion yn ystod 2022-23 oedd traffig a'r trefniadau parcio yn nhrefi Ceredigion. Roedd y bobl a atebodd ein harolwg cydraddoldeb yn teimlo bod pobl anabl yn cael profiad llawer gwaeth na gweddill y boblogaeth o ran defnyddio trafnidiaeth a chael mynediad i'r arfordir a'r cefn gwlad.

"Dim gofal plant ar gael i blant a phobl ifanc anabl yng Ngheredigion naill ai yn ystod y tymor neu yn y gwyliau".

(Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant, 2022)

"Cydbwyso'r angen i gadw'r Gymraeg yn fyw gydag anghenion pobl sydd ddim yn siarad Cymraeg".

"Nid yw hygyrchedd wedi'i wreiddio wastad mewn systemau ar-lein a gall hyn beri anhawster i bobl â gwahanol anableddau".

"Rwy'n 'nabod pobl sydd heb y we o gwbl ac rwy'n gweld eu bod nhw wedi cael eu gadael allan dipyn o lawer o wybodaeth".

"Fel menyw wen mewn perthynas â menyw ddu rwyf wedi profi aflonyddu ar drafnidiaeth gyhoeddus yn y gorffennol ac rwy'n ceisio peidio defnyddio trafnidiaeth gyhoeddus nawr os oes modd".

"Bydden i'n dwlu cael mynediad i'r cefn gwlad ond nid yw'r rhan fwyaf o hwnna chwaith yn hwylus i bobl anabl".

(Arolwg Cydraddoldeb, 2023)

Roedd y sawl a atebodd ein harolwg cydraddoldeb o'r farn fod pobl anabl yn cael profiad gwaeth, neu lawer gwaeth, na gweddill y boblogaeth o ran defnyddio gwasanaethau. Y carfanau a oedd fwyaf o dan anfantais wedyn oedd pobl o leiafrifoedd ethnig a phobl hŷn.

Rydym eisiau cynyddu'r defnydd a wneir o'r Gymraeg ym mhob elfen o fywyd cyhoeddus Ceredigion er mwyn i bobl fedru byw, dysgu, perthyn a llwyddo drwy gyfrwng y Gymraeg.

Camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn

4.4.1 Byddwn yn parhau i fwrw ati i hyrwyddo'r cyfleoedd i ddatblygu Cymraeg Gwaith i ddiwallu anghenion ein gwasanaethau a chefnogi ein diwylliant dwyieithog.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Nifer y gweithwyr sydd wedi gwella eu sgiliau Cymraeg (ar y continwwm).

4.4.2 Byddwn yn parhau i gynnig cyfleoedd cynhwysol ac arbenigol i blant a phobl ifanc anabl gael chwarae a chymryd rhan yn gweithgareddau corfforol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Nifer y cyfleoedd chwarae/gweithgareddau corfforol cynhwysol ac arbenigol a gynigir neu a ariennir gan y Cyngor a nifer y plant a phobl ifanc anabl sy'n mynychu.

4.4.3 Byddwn yn parhau i gefnogi darparwyr gofal plant cofrestredig i gwrdd ag anghenion plant a phobl ifanc sy'n anabl neu sydd ag anghenion dysgu ychwanegol.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Nifer y plant a'r bobl ifanc ag anabledd neu anghenion dysgu ychwanegol sy'n derbyn cefnogaeth er mwyn iddyn nhw gael mynychu gofal plant cofrestredig.

4.4.4 Byddwn yn ystyried anghenion pobl anabl wrth gynnal a chadw neu wella palmentydd a ffyrdd (er enghraifft, cyrbau is a pharcio i'r anabl).

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod yr holl waith cynnal a chadw a gwelliannau i balmentydd a ffyrdd yn dilyn canllawiau'r Adran Drafnidiaeth parthed symudedd cynhwysol.

4.4.5 Byddwn yn anelu at gyflawni sgôr o AAA ar gyfer ein gwefan.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod dogfennau pdf ddim yn cael eu defnyddio mwyach fel y prif ddull o ddiweddaru gwybodaeth ar ein gwefan.

4.4.6 Byddwn yn parhau i ddatblygu ein ffyrdd o gyfathrebu â'r cyhoedd.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod ein pecyn Ymgysylltu yn cael ei ddiweddaru, yn cael ei ddefnyddio'n rheolaidd a rhoddir hyfforddiant ar sut i'w ddefnyddio.

4.4.7 Byddwn yn darparu tai sy'n diwallu anghenion ein cymunedau.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Tystiolaeth o'r angen o ran tai a nifer y cleientiaid o grwpiau penodol a ailgartrefir mewn llety addas.

4.4.8 Byddwn yn adolygu ein Strategaeth Toiledau fel ei bod yn adlewyrchu anghenion poblogaeth sy'n newid, lle bo hynny'n rhesymol ac yn ymarferol bosib.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod y Strategaeth Toiledau diwygiedig yn adlewyrchu anghenion pobl ag anableddau a phobl â hunaniaethau rhyw amrywiol.

4.4.9 Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i ddatblygu atebion cynaliadwy a fforddiadwy o ran teithio.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod cynllun gweithredu yn cael ei ddatblygu a'i roi ar waith sy'n galluogi mynediad priodol i'n gwasanaethau.

4.4.10 Byddwn yn sicrhau bod egwyddorion Safonau'r Gymraeg yn sail i'r ffordd y mae'r Cyngor yn darparu ei wasanaethau i'r cyhoedd, fel bod defnyddwyr gwasanaethau yn gallu defnyddio'r gwasanaethau hyn drwy'r Gymraeg yn naturiol, os mai dyna yw eu dewis.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod Comisiynydd y Gymraeg yn barnu bod ein Hadroddiad Cydymffurfio yn foddhaol.

DRAFT

4.5 Darparu Addysg Deg a Chynhwysol

Rhaid inni wneud yn siŵr fod plant, pobl ifanc, ac oedolion Ceredigion yn cael mynediad teg a chyfartal i addysg. Mae gan bawb yr hawl i beidio â dioddef gwahaniaethu, bwlio a chamdriniaeth mewn lleoliadau addysgol, gan gynnwys rhai dysgu gydol oes ac addysg bellach.

Mae adroddiad monitro'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, 'Ydy Cymru'n Decach?' *(Tachwedd 2023)* yn nodi bod y bwlch cyrhaeddiad addysg ar lefel cyfnod sylfaen rhwng plant anabl a phlant nad ydynt yn anabl wedi ehangu. Mae myfyrwyr lesbiaidd, hoyw a deurywiol mewn perygl o brofi amrywiaeth o ymddygiad gwahaniaethol mewn addysg. Mae gwaharddiad digidol yn parhau i fod yn barhaus i bobl hŷn a phobl anabl.

Roedd ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol diwethaf yn cynnwys cam gweithredu i roi Canllawiau Gwrth-fwlio 2020 Llywodraeth Cymru ar waith. Mae'r canllawiau wedi'u diweddaru i adlewyrchu dyheadau cynllun gweithredu Gwrth-hiliaeth Cymru. Dylai ysgolion fod yn ymwybodol o hyn ac alinio eu polisïau gwrth-fwlio gyda'r canllawiau wedi'u diweddaru.

"Gwneud yr ysgol yn lle gwell a stopio bwlis".
Gŵyl Plant a Phobl Ifanc, 2023

"Mynnu bod ysgolion yn caniatáu clybiau Pride/ clybiau hunaniaethau eraill. Dim mynnu eu bod yn creu rhai, dim ond bod hawl ganddynt i'w cael nhw".
Pride Aberystwyth, 2023

"Er ei bod hi'n ysgol cyfrwng Cymraeg, mae'r plant yn siarad Saesneg gyda'u ffrindiau – mae'n dorcalonnus ein bod yn mynd â'n plant i ysgol Gymraeg a'u bod nhw wedyn yn siarad Saesneg."

"Gyda'r cyllid yn fach, mae cael cymorth i ddisgyblion ag anabledd ym myd addysg yn gallu bod yn her".
Arolwg Cydraddoldeb, 2023

Rydym yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gefnogi pobl ifanc LHDTC+ a mynd i'r afael â bwlio homoffobig, deuffobig a thrawsffobig, ac i weithredu dull ysgol gyfan sy'n gwbl gynhwysol o LHDTC+.

Yn ôl yr ymatebwyr i'n harolwg rhanbarthol, y tri grŵp sy'n cael profiad o fyd addysg sy'n waeth, neu lawer gwaeth, na'r boblogaeth gyffredinol yw pobl anabl, pobl o leiafrifoedd ethnig, a phobl sy'n feichiog neu sydd newydd roi genedigaeth.

Camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn

4.5.1 Byddwn yn mabwysiadu ac yn gweithredu canllawiau trawsryweddol cenedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer ysgolion.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod y Cabinet yn cymeradwyo mabwysiadu'r canllawiau trawsryweddol cenedlaethol a'u bod yn cael eu rhoi ar waith yn ysgolion Ceredigion.

DRAFT

4.5.2 *Byddwn yn anelu at sicrhau bod Cyrff Llywodraethu Ysgolion yn cynrychioli rhychwant amrywiaeth y disgyblion a geir yn y lleoliad addysg.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Canran y cyrff llywodraethu ysgolion y mae eu haelodau yn adlewyrchu amrywiaeth y disgyblion a geir yn y lleoliad.

4.5.3 *Byddwn yn sicrhau bod y polisïau gwrth-fwlio mewn ysgolion a lleoliadau addysg yn adlewyrchu fersiwn ddiweddar Llywodraeth Cymru o'r canllawiau gwrth-fwlio, 'Hawliau, Parch, Cydraddoldeb'.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod y Cabinet yn cymeradwyo mabwysiadu canllawiau gwrth-fwlio Llywodraeth Cymru a'u bod yn cael eu rhoi ar waith yn ysgolion Ceredigion.

4.5.4 Byddwn yn gweithredu ein Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 2022-32

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod y gwaith o weithredu'r cynllun yn mynd rhagddo fel y cynlluniwyd a bod adroddiadau monitro yn cael eu cymeradwyo gan y Cabinet.

4.5.5 Byddwn yn gwella'r ddarpariaeth addysgol a'r canlyniadau i blant ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) ac yn lleihau'r bwlch cyrhaeddiad rhwng plant heb ADY a'r rheiny gydag ADY.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Bod yr holl ddisgyblion sydd ag ADY yn gwneud cynnydd priodol a bod tystiolaeth o hyn drwy gyfrwng data ar gyrhaeddiad disgyblion ADY ym mhob cyfnod allweddol.

4.5.6 Byddwn yn parhau i gefnogi pobl hŷn a phobl anabl i fanteisio ar dechnolegau digidol, ac i gydnabod manteision bod ar-lein.

Sut fyddwn yn mesur llwyddiant:

Nifer y bobl dros 50 oed a nifer y bobl ag anabledd neu anghenion dysgu ychwanegol sy'n cofrestru gyda Dysgu Bro ar gyfer dosbarth/gweithdy ar lythrennedd digidol.

5. Monitro

Mae angen i'n holl wasanaethau gydweithio i sicrhau ein bod yn cyflawni ein hamcanion cydraddoldeb.

Mae ein Gweithgor Cydraddoldeb yn gyfrifol am ddatblygu, monitro ac adolygu'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol hwn. Pwrpas y Grŵp yw ystyried sut y gall y Cyngor gyfrannu at gymdeithas decach drwy hyrwyddo cydraddoldeb a pherthynas dda mewn gweithgareddau o ddydd i ddydd.

Mae'r grŵp yn cyfarfod tair gwaith y flwyddyn ac yn darparu adroddiadau cynnydd blynyddol i Bwyllgor Trosolwg a Chraffu'r Cyngor ac i'r Cabinet.

Bydd adroddiadau cynnydd blynyddol ar gael i'r cyhoedd drwy wefan y Cyngor. Gellir gofyn am gopïau papur os oes angen.

DRAFT